

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

10. Quibus modis Peccata venialia deleantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

xam, & culpam ex imperfecto actu. Id ratio docet, ac probat; quia eiusmodi venialia errata sunt motus quidam, plena animi deliberatione carentes, qui ex surreptione, ac infirmitate naturæ exsunt, & surgunt; ac in prima illa Angeli, vel hominis institutione, nulla erat naturæ infirmitas, nulla fragilitas: in homine enim dum mens, & ratio Deo per gratiam adhærebat, omnis quoque inferior pars plenè erat rationi subiecta. In Angelo itidem voluntas rectam rationem sequebatur, interim, dum gratiam diuinam, & amicitiam mens non deserbat. Quocirca nec in homine appetitus sensus, suis motibus contra rationem irruerat, nec in voluntate Angeli subiti, ac repentini motus peccati venialis, etiâ minimi, rectam rationem præuertebant.

Caput igitur controuersia est; An in illo primi hominis, Angeliue statu, poterit venialis culpa contingere ex leuitate materiæ, tamen si plena cum animi deliberatione contracta. De hoc sunt duæ opiniones; Prima affirmat potuisse: quam sequuntur Scot. 2. d. 21. q. 1. Gabr. 2. d. 22. q. 1. d. 3. dub. 2. Baffo. 2. d. 21. q. 1. a. 1. Almai. in mora. tract. 3. cap. 22. Dionys. 2. d. 21. q. 1. Mai. 2. d. 21. q. 2. Alcisi. in sum. lib. 2. tract. 10. ca. 3. q. vii. Probant id multis rationibus: In primis, arctius, & perfectius hominem cum Deo gratia, charitasque coniungit, quam primi hominis, vel Angeli iustitia: sed in viris quantacumque gratia, & charitate præditis, immò etiam in his, qui sunt in gratia confirmati, quales olim Apostoli fuere, potest venialis culpa contingere. Deindè, quoniam alioqui tum venialis, tum lethalis casus primam illam hominis iustitiam, & integritatem euerteret, ac deleret, quod falsum est. Accedit his, quòd primus homo, in ea vitæ còditione, liber penitus erat in bonè, vel malè agendo: poterat ergo leuiter delinquere, vel otiosè loquendo, vel mentiendo iocosè, vel vxorem, ac filios, & seipsum, plusquam par erat, diligendo. Ad hæc, fructus arboris potuit interdici; ita vt eius vitus culpa tantummodo veniali mentem, & animum macularet, hominemque temporariæ poenæ subijceret. Postremò, quia saltem in partem superiorem, qualis ratio, & voluntas est, potuissent irrepere subiti infidelitatis, desperationis, odij, inuidiæ, iræ, & superbiæ motus. Secunda opinio negat potuisse. Eam tuentur S. Thom. 1. 2. quest. 89. art. 3. Bonauent. 2. d. 21. art. 3. q. 1. Durand. 2. d. 21. q. 4. Aegid. 2. d. 21. q. 1. Argen. 2. d. 21. q. 1. art. 1. Alexand. p. 2. q. 103. m. 6. Richard. 2. d. 21. art. 3. q. 1. Richardus verò qui veramque opinionem existimat esse probabilè, huic posteriori potius accedit. Quod sic concludunt. Omne peccatum est miseria; sed homo in eo vitæ statu felicissimo, alienus ab omni profus miseria fuisset. Deindè, peccatum cum innocentia, & integritate naturæ pugnat: innocens enim, & integer dicitur; qui non cecidit. Quicumque item peccat, reus fit, & debitor poenæ; at ille vitæ status liber erat ab omni poena. Amplius, omne peccatum eget poenitentia, qua expiari, & deleri queat; at poenitentia dolorem habet, & tristitiam adiunctam; ergò cum ea vitæ còditione omnis peccati poenitentia pugnabat. Præterea, alioqui potuisset in primo homine ex peccatis venialibus frequentius iteratis gigni habitus peccandi; at ea ratio vitæ ho-

minis ab omni procliuitate ad malum procul ab erat. Ad extremum, quemadmodum in ea foelicitate, hominis corpus, omni vitio, & infirmitate carebat, ita animus quoque liber erat ab omni ægritudine: Omne autem peccatum est quædam animi ægritudo. Quæ profectò rationes magni sunt momèti, & ponderis, & quæ hanc sententiam probabiliorem faciant. Scotus eas eludere conatur duplici argumento. Primum enim ait, statum innocentie non fuisse tantæ perfectionis, vt dici posset modis omnibus absolutus, in quem lapsus venialis non caderet, sed fuisse talem tantummodo, qui omne lethale crimen prorsus excluderet. Deindè, leuè, & venialem noxam, si quæ incurrisset homo, non egiuisset ad sui expiatione, & purgationem poenitentia: potuisset enim, Deo id volente, certo aliquo charitatis actu elui, atque mundari. Verumtamen hæc Scoti responsio, nequaquam omnem animo dubitationis scrupulum adimit; ea enim, vel vnica ratio contra eum firma, & efficax est: quòd status innocentie erat ab omni profus miseria, & poena solutus ac liber: at omne peccatum quatenus tale, miseria animi est, & per se debite poenæ subiectum, quamuis Deus aliundè posset, si vellet, pro sua sapientia, & bonitate, poenam delinquenti remittere, & condonare. Quare is status vitæ foelicitissimus, venialem casum nullum admittebat, quippe qui nec Dei gratiam excludit, nec eius amicitiam dissoluit, ac delet. Dum igitur primus homo integer, & innocens, ita vt fuerat à Deo conditus permanebat, nullius minimi peccati capax esse poterat. Modo verò iusti homines in venialia sæpenumerò labuntur, quia licet Dei gratia sint præditi, primam tamen illam iustitiam non habent, quæ omni tum corporis, tum animi miseria, & poena vacabat. Scire tamen conuenit, Bonauenturam, & Richardum locis supra citatis, eo vt argumento ad probandam prædictam sententiam, quoniam in eo naturæ statu, peccatum, quod alioqui veniale esse potuisset, lethale foret, aut quia ex Dei contemptu, aut quia in statu tantæ gratiæ plenitudine, & vitæ perfectione constante committeretur. Sed huiusmodi argumentum infirmum est: quia, vt dixi, peccatum, quod ex leuitate materiæ, vel imperfecto actu paruum est, in lethale non transit ob eius qui peccat dignitatem, perfectionem, & sanctitatem.

Secundò quæritur, Quidnam dum peccatum veniale remittitur, deleatur in homine? Duæ sūt opiniones: vna, reatum tolli, ait, siue poenam ex toto, vel ex parte, cui erat peccator addictus: ita vt remissio peccati venialis nihil aliud re ipsa sit, nisi condonatio poenæ temporalis ex toto, vel ex parte. Hoc videntur asserere Gabr. dist. 21. quest. 5. art. 1. Almai. 4. dist. 21. quest. 1. Maior. 4. dist. 21. quest. 1. Medin. de poenit. tract. 1. quest. 7. hinc rationibus adducti. Primum, quia transeunte actu peccati venialis, nihil manet, nisi poenæ debitio. Deindè, venialis culpa non relinquit maculam in mente, quæ est priuatio gratiæ: ergo licet in peccati lethalis remissione gratia infundatur, qua priuatio eius excluditur; in veniali tamen delendo, nec gratia inducitur, nec aliqua priuatio reijcitur. Altera opinio tradit remissionem

peccati venialis non esse condonationem poenae debitae, nec ex eo veniale remitti, quod poena, quam meretur, ex toto relaxetur, vel ex parte. Huius sententiae fuit sanctus Thomas, eiusque discipuli, Scotum magnopere reprehendentes, qui docuerit, peccatum tolli, esse idem, quod reatum auferri. Nam Scot. 4. dist. 21. quest. 1. docet esse probabile, quum peccatum veniale dimittitur, poenam solummodo temporalem condonari: sed tandem magis accedit oppositae sententiae, quoniam ex patribus, inquit, constat, aliud esse culpam deleri, aliud poenam culpae debitam remitti. At sanctus Thomae discipuli secundam sententiam comprobant. In primis, quia potest remitti culpa non remissa ex toto poena. Deinde, è contrario, potest poena condonari non remissa culpa. Praeterea etiam, quia non ex eo, quod quis poenae est subiectus, aut quia debitor est poenae, dicitur esse in peccato veniali: quoniam prius origine, & causa Ticius est in culpa, quam sit in reatu, & debitor poenae. Postremo, nemo potest dici esse in peccato ex eo, quod iustae, & debitae poenae subijcitur. At certe si Scotus, & alij eius sectatores rectè explicentur, nihil erit causae, quare reprehendantur. Primum enim dicere volunt, post actum peccati venialis praeteritum, nihil re ipsa in homine manere. Deinde, ob hominis culpam venialem admissam, esse in Deo voluntatem puniendi, quae voluntas dicitur etiam ira, & iustitia Dei, hominemque, uti eiusmodi voluntatis obiectum, esse poenae debitorem: quae poena soluitur, ac luitur saltem ex parte, cum venialis culpa deletur: nam eo ipso, quo culpa venialis dimittitur, poena eius in minorem, & breviorè mutatur. Nolunt tamen illi, hominem dici peccatorem, aut esse in peccato à debitorie poenae, quem ipsi reatum appellant, sed ab actu culpae praeterito, qui tandiu Deo volente, eiusque iustitia exigente, subiectus poenae manet, quamdiu culpa perseverat in anima: & tandiu perseverat, quamdiu voluntas se à peccato, quod sua sponte voluit, per aliquam poenitentiam non auertit, & reuocat. Neque verò, remitti poenam, volunt illi, esse idem, quod culpam deleri: nam dimissa culpa veniali, poena postea temporalis soluitur, & igne purgatorio poenae venialium peccatorum expiantur, quorum saepe in hac vita fuit culpa dimissa, sed nunquam, inquit, Deus venialem culpam delet, quin aliquid de poena etiam minuat, ac detrahat pro sua misericordia: aliquando enim totam poenam condonat, aliquando in minorem, & breviorè commutat. Rogabis, Quid ergo est, noxae venialis culpam deleri? Respondent, actum culpae venialis praeteritum, non amplius obiectum esse divinae irae, & iustitiae, ut poena merita dignum, quamvis hoc non fiat sine aliquo actu ipsius hominis, quo dolet expressè, vel tacitè se peccasse, & quo priorem voluntatem, qua spontè deliquit, deponit, ac mutat, & quo se ad peccati veniam diuinitus impetrandam idoneè, & legitime praeparat: neque enim fit peccati venialis remissio, sola extrinseca voluntate Dei non imputantis homini culpam, sed fit gratuito quodam Dei beneficio, homine per aliquam poenitentiam explicitam, vel implicitam resipiscente, & pristinam voluntatè, qua peccato adhæsit, mutante: nam per huiusmo-

di actum homo se auertit à culpa, quam sua sponte commiserat.

Tertio queritur, An remissio culpae venialis, sit diuinæ gratiae iustificantis effectus. Item, an fit ex gratuito Dei beneficio, hoc est, ex auxilio Dei, speciali, & supernaturali; an verò per naturam fieri possit? A iunct nonnulli, Scotum, Durandum, Gabrielem, Almainum, & Maiorem asserere, venialem noxam per naturam posse tolli, hoc est, per actus liberi arbitrij solis naturae viribus elicitos: quorum sententiam, ut temerariam damnant, Verum praedicti auctores id nequaquam docent. Solum hoc illi affirmant, transeunte actu peccati venialis, re nihil manere in homine, nisi poenae reatum, & posse peccatorem Dei gratia vacuum plene, atque integrè pro venialibus erratis satisfacere: immò & apud inferos idem posse concedunt: & addunt, venialem noxam per quaecumque opus poenitentiae, vel charitatis expiari, & elui. Quae singula per se licet falsa sint, ut statim docebo, nunquam tamen h, quos nominavi, auctores asseruere peccatum veniale deleri absque gratuito, & speciali Dei munere per solas naturae vires, & generale Dei auxilium cum natura conueniens.

Ex communi igitur Theologorum sententia dicendum arbitror, primum, venialis remissionem peccati, gratum, & supernaturale esse beneficium Dei: id, quod facillè colligi potest ex Concilio Mileitano canone 5. 6. 7. & 8. & ex Arausiano 2. canon. 14. & 22. Omnis enim miseriae liberatio est Christi Domini donum, beneficium, & minus: item Deum quotidie precamur: Dimitte nobis debita nostra; quia quotidie in veniales culpas incurrimus. Remissio in super peccati venialis ad gloriam caelestem adipiscendam conducit, & iuuat, at quicquid hominem promouet ad vitam aeternam, gratuitum, & speciale Dei donum est. nihil itidem homo potest per seipsum praestare, quod peccati veniam mereatur. Praeterea, veniale peccatum Deum offendit, & hoc ipso, Deus irascitur. Irasci enim Deum, est eum velle peccatum punire, & vlcisci. At per solas naturae arbitrij nostri vires, solo Dei generali auxilio adiutas, Deum nobis placare non possumus: ipse igitur Deus peccantibus, & malè merentibus liberaliter ignoscit. Remissio ergo peccati venialis non solum est gratuitum, & speciale Dei beneficium, sed etiam est diuinæ gratiae iustificantis effectus, hoc est, nemini extra gratiam Dei constituto peccatum veniale dimittitur, ut statim probabo. **QVAERES,** Quid dicendum sit, si homo aliquis cum solis naturae conditionibus crearetur, & veniale peccatum admitteret? Respondeo, Non posset homo ille peccatum exuere, nisi Deus hoc illi gratuito condonaret. Potest quidem homo in peccatum per seipsum cadere, at surgere per seipsum à peccato non potest. Immo si in prima sui institutione homo venialem culpam, & noxam contraxisset, nisi Deus pro sua misericordia deleuisset, nunquam contractum peccatum eluere, & absergere potuisset. Sed obijciens Ergo veniale peccatum, Deo illud non remittente, perpetuò manebit, & poenam proinde merebitur sempiternam. Respondeo, absque dubio, nisi Dei beneficio condonetur, duraturum perpetuò,

petuò, & pœna ob id perpetua puniendum: non quod veniale per se æterno sit dignum supplicio; quoniam per se, Dei gratiam, & charitatem non aufert, & proinde non tollit principium, quo possit homo pro illo idoneè, & legitimè satisfacere: sed ex eo, quòd quandiù non remittit Deus, tandiù homo in culpa est: quæ culpa dum permanet, debita pœna punitur. Veniale itaque solum temporariæ pœnæ subiectum est, modò semel culpa diluatur, aut gratia adfit, qua possit elui, & expiari. Paluda. in 4. dist. 18. quest. 1. artic. 1. docet, si homo solum peccato veniali, & originali teneatur obstrictus, possit viribus naturalibus Deum diligere super omnia, & per eum actum reformare voluntatem, quam per peccatum veniale deformasset, & possit gratas esse Deo, tum ad bona, & commoda naturalia, tum etiam ad pœnam sensus devitandam, licet gratas non esset ad gloriam cœlestem assequendam, & effugiendam pœnam damni peccato originali debitam. Hæc ille, sed falsò, vt in alijs locis offendi. Neque enim peccator per naturam potest Deum plusquàm omnia diligere, aut idoneè, & legitimè, vt debet, de peccato contracto dolere.

Quartò queritur, An veniale delictum remitti queat homini, diuina gratia, & charitate carenti? quod est querere, an homini in peccatum lethale, & veniale lapsò, possit veniale sine lethali condonari? Duæ sunt opinioniones præcipuæ: vna affirmat posse, quam sequuntur Scot. 4. dist. 21. quest. 1. Durand. 4. dist. 16. quest. 2. Gabr. 4. dist. 18. quest. 5. artic. 3. dub. 2. Almain. 4. dist. 21. quest. 1. Maior. 4. dist. 21. quest. 1. Medin. de pœnit. tract. 3. quest. 2. Id probant multiplice ratione. Nam in primis, peccator potest bona temporaria mereri, ergo etiam mereri potest pœnæ temporariæ debitæ veniali peccato remissionem: Sed omni pœna culpæ venialis soluta, culpa quoque ipsa aboletur. Deinde, vsu venit interdum, vt iustus leuiter delinquat, & postea ea culpa dimittatur, pœna non ex toto relaxata; qui si deinde grauius peccet, poterit plenè satisfacere pro pœna culpæ veniali debita, & ante casum non soluta: ea enim pœna est temporaria. Præterea, si quis cum peccato lethali, ac veniali ex hac vita discederet, haud dubiè de vtroque in perpetuum puniretur: quod videtur absurdum, cum veniale sumptum per se, temporariam solummodò pœnam mereatur. Item, peccatori multa alia beneficia diuinitus conferuntur, in quibus potissimum numerantur fides, spes, & auxilia specialia ad multa bona præstanda, ergo potest etiam peccator à Deo impetrare auxilium, quo peccatum veniale per pœnitentiam eluat, & expiet. Postremò, remissio peccati venialis fit absque vlla infusione gratiæ, ergo potest peccatori venialis culpa dimitti. Altera opinio oppositum affirmat: quæ fuit veterum Scholasticorum sententia. Alexand. par. 4. quest. 15. m. 3. artic. 3. §. 4. Albert. 4. dist. 21. artic. 9. S. Thom. par. 3. quest. 87. artic. 4. Bonauent. 4. dist. 21. artic. 5. quest. 1. Richard. 4. dist. 21. ar. 2. quest. 3. & d. 16. ar. 5. q. 2. qui omnes vnica ea ratione mouentur, quòd nemo culpam exuere, & deponere possit, nisi per idoneam, & legitimam satisfactionem: at talis apud Deum satisfactio hominis esse non potest, nisi ipsi Deo sit grata, &

accepta, quæ in peccatore nequit esse, cum sit Dei inimicus. Præterea, satisfactio pro culpa, quam peccator exhibet, vel ex iustitia remissionis culpæ venialis meretur, vel ex gratuito Dei beneficio. Non ex iustitia, quæ peccatoris ad Deum nulla potest esse; non ex gratuito Dei munere, quia talis minimè datur, nisi Deo sit grata, & accepta. Item, quia alioqui apud inferos, damnatis hominibus venialia possent peccata dimitti, quod dici posse tutò non videtur, quoniam cum eiusmodi reprobis, & damnatis Christus Dominus sua merita non communicat; & tamen veniales culpæ sine Christi merito non abolentur. Ad hæc argumenta, Scotus, Gabriel, & Durandus respondent, duplicem aientes esse satisfactionem; Vnam qua vitam æternam promeremur, quæ quæ iratum Deum homini reconciliat, & placat; Alteram quæ tantummodò pœnam debitam soluit: qua soluta, culpam quoque delet, ac tollit: Vnde peccator licet primam satisfactionem præstare nequeat, secundam tamen potest. Sed certe magis pia videtur secunda sententia, & proinde mihi quoque magis arridet: quoniam nulla culpa contracta potest sine Deo gratis, & liberaliter remittente deleri. Is enim, qui Deo inimicus est, ipsi satisfacere non potest, nisi eam satisfactionem Deus ipse acceptam, & gratam habeat: nam eam satisfactionem Deo peccator debet, sed debitum Deo non soluitur, nisi ipse sit nostra solutione contentus. Item, satisfactio est debiti solutio, ergo iustitiæ actus inter debitorem, & creditorem, inter offensum, & eum, qui offendit; sed inter hominè, & Deum nulla est iustitia, nisi in nobis sit gratia, per quam Deus se nobis, quodammodo obstringit, & obligat: potest verò peccator à Deo impetrare commoda, & bona temporalia huius vite, sed non veniam peccatorum leuiorum promereri sine gratia Dei, quia nequit pro ipsis idoneè, & legitimè satisfacere.

Quintò queritur, An veniale cum lethali peccato coniunctum perpetuo apud inferos supplicio puniatur? Triplex est sententia. Prima est Scot. 4. d. 21. q. 1. Gabr. 4. d. 18. a. 3. dub. 2. Mai. 4. d. 21. q. 1. Almai. 4. d. 21. q. 1. & tract. 3. mora. c. 23. in vniuersum asserentium, etiam apud inferos peccatum veniale dimitti, eo vnico argumento, quod veniale per se, pœna solum temporaria debetur; qua per soluta eluitur, & tollitur culpa: ac licet Deus possit pœnam non tamen culpam condonare; factò tamen, cum ex toto Deus pœnam peccati venialis relaxat, culpam quoque similiter delet. Obijcies, veniale peccatum cum mortifero coniunctum, ex accidenti perpetua pœna, & supplicio puniri. Contra vrget Scotus; quia veniale per se temporaria solum dignum est pœna, & Deus procliuor est ad ignoscendum, quam ad puniendum. Præterea, Deus alioqui maiores pœnas repeteret, ac sumeret, quam venialis culpa mereretur. Secunda opinio est veterum Scholasticorum. Alfiod. lib. 2. tract. 18. c. 4. q. 3. Alexand. p. 4. q. 15. m. 3. a. 3. Alber. 4. d. 21. ar. 8. & in sum. p. 2. tract. 18. m. 4. ar. 4. S. Thom. 4. d. 21. q. 1. a. 2. ad 4. q. 3. & 1. 2. q. 87. art. 5. ad 2. & 3. Bonau. 4. d. 21. a. 1. q. 1. ad finem. Richard. 4. d. 21. a. 1. q. 3. nullam esse apud inferos peccati venialis remissionem: quod duplici potissimum argumento probare contendunt. Primum est, quia nulla est

apud inferos redemptio. At respondet Scotus, nullam esse redemptionem, scilicet qua inde liberetur. Verum contra Scotum instant alij ea ratione: quia saltem apud inferos ex parte minuerentur, & relaxaretur poena, quod sine meritis Christi fieri non potest: sua autem merita Christus Dominus minimè cum damnatis voluit esse communia. Item, possemus orare, & sacrificia offerre pro ijs, qui sunt ad inferos dānati, & ipsis possent indulgentiæ pontificiæ prodesse. Hoc argumento quidam vtuntur, & eo euidentissimè Scotum, & alios cōuinci putant, sed profectò falluntur: nam Scotus, & alij solam docent apud inferos damnatos posse pro suis peccatis venialibus satisfacere; non item nos pro ipsis, quoniam sunt extra communionem sanctorum. Alterum argumentum est: quod damnatis hoc ipso, quod sunt tales, Dei nempe capitales hostes, summoque eum odio prosequētes, specialia auxilia denegantur, quibus possit eos suorum malefactorum poenitere: at quamdiu quis in culpa est, tamdiu poenæ reus, & debitor est. Tertia opinio est Durand. 4. d. 21. q. 2. ita distinguētis: Aut quis, inquit, cum lethali peccato decedit, & cum obligatione, qua debeat soluere poenā temporariam venialis culpæ, iam ante in hac vita dimissa; & hic apud inferos ad tempus, nō in perpetuum poenas luet. Aut decedit cum mortifera, & veniali culpa dum viueret non dimissa, & hic, vtriusque culpæ poenas æternas sustinebit. Vtrunque probat Durandus: primum quidem, quia culpa veniali dimissa, poena temporaria omni ex parte soluitur patiente, & perferente criminis reo poenam, quam debet: tunc enim de eo debet poenæ sumuntur ad tempus. Secundum ita confirmat: quia quamdiu quis in culpa perseuerat, iustæ poenæ subijcitur. Et in hoc Durandus ab Scoto dissentit. Et certè contra Scotum est magnum argumentum. Nam si in hac vita venialis culpa dimissa non esset, postea apud inferos, cum semper in damnatis permaneat, perpetuum supplicium promeretur. Quamquam Gabriel, Almainus, & Major fatentur apud inferos venialem culpam remitti, non quia peccator bonum aliquod opus efficiat, sed quia poenam temporariam quam debet, sustinet, & exluit. Ex quo iam argumentum illud diluitur, quo obijciebatur veniali per se poenam duntaxat temporariam deberi: hoc enim verum est, quia veniale peccatum per se gratiam, & charitatem non adimit, qua potest aliquis pro eo idoneè, & legitimè satisfacere Deo: Secus verò est ex accidenti: nam si homo sit extra Dei gratiam, & charitatem, non habet, vnde pro culpa veniali, aut pro eius poena legitimè satisfaciatur; & idèo quamuis poenam sustineat, nunquam tamen soluit, quod debet, quia non soluit, vt Dei lex, & iustitia postulat. Et ideo siue in hac vita culpa veniali dimissa, siue ante non remissa, poena superest soluenda. Mihi certè in hac controuersia secunda opinio veterum Scholasticorum videtur magis pietati, rationique congruere; vel ob id solum, quod remissio poenæ, quam veniale meretur, etiam post culpam dimissam, non videtur vlli concedi citra Christi Domini merita, quæ damnatis minimè Deus impertit. Sine gratia item Dei, idonea, & legitima pro pecca-

tis satisfactio non redditur, ergò licet, quæ debetur, poena non sit æterna; quia tamen iusta, apta, & conuenienti satisfactio non soluitur, nunquam finitur, nunquam extinguitur, & definit, neque enim peccator debitor, aut offensus is, qui offendit, satisfaciatur, nisi secundum leges, & iura satisfaciatur: at nulla hominis satisfactio apud Deum idonea, & legitima habetur, nisi fuerit ipsi grata, & accepta.

Sextò queritur, An veniale peccatum cum peccato originis coniunctum, perpetua post hanc vitam poena plectatur? S. Thomas, & Alexander, Bonauentura, Richardus locis supra citatis, negant posse quempiam decedere cum solo veniali, & originali, eo adducti argumento, quod puer cum primum vsus rationis fit compos, aut conuertitur ad bonum rationis, aut non: Siquidem, tunc speciali Dei auxilio iuuatur, & gratiam sibi diuinam conciliat, qua ab originali mundatur: Sin minus, lethale peccatum contrahit, quia Dei præceptum violat, quo tunc temporis vnusquisque compellitur ad bonum rationis diligendum. Hoc argumento vtitur S. Thom. 1. 2. quest. 89. art. 6. & de malo quest. 5. artic. 2. ad 3. At enim eo tempore, vnumquemque hominem ad bonum rationis præstandum peculiari præcepto, & rationis lege compelli, pauci Theologi tradiderunt. Palu. 4. dist. 16. quest. 1. art. 1. admittit, posse aliquem cum solo veniali, & originali decedere; addit tamen ex liberali Dei benignitate post exitum animæ à corpore, huiusmodi veniale dimissum iri per aliquem bonum actum, quem potest homo naturæ viribus elicere. Verum hæc absque ratione probabili dici videntur. Tum, quia nihil certi est de ea liberalitate Dei, quam Paludanus futuram diuinat: tum etiam, quia, vt præmonui, venialis culpa maior est, quam vt solis naturæ viribus delecti queat. Scotus 4. dist. 15. quest. 2. art. 4. & eum sequitur Ledes. 4. part. 1. quest. 28. art. 4. veniale concedit post hanc vitam cum solo originali: docet tamen perpetuo supplicio puniendum, sed ex accidenti, quia tunc decedens semper manet in culpa, & proinde semper debitam poenam luit. Probabilius meo iudicio hic auctor, quam Paludanus de hac re loquitur. Quibusdam, veluti etiam Durando 4. dist. 21. quest. 2. ad 1. non videtur probabile, huiusmodi hominem cum cæteris damnatorum punitum iri, qui infelices, & miseri sunt obstinate voluntatis & animi, Deum perpetuo odio habent, in ipsam irascuntur, maledicta semper conijciunt, denique ipsius leges, & præcepta contemnuunt: quæ res de eo homine cum solo originali, & veniali mortuo vix credi possunt. Quare, inquitur, aut alibi perpetua poena, & leuiori multabitur, aut certè (quod ego magis approbo) nunquam bonitas diuina parietur, quemquam cum solo veniali simul, & originali ex hac vita decedere, cum in altero seculo cōstituta sint diuinitus loca, in quæ benè, vel malè merentes recipiantur; inter quæ locus ille, quem dixi, minimè reponitur, & numeratur.

Septimò queritur, An ad remissionem culpæ venialis sit diuinæ gratiæ infusio necessaria? Sunt qui censeant esse necessariam: At communis est Theologorum opinio eam non requiri, quia veniale peccatum sine lethali iustis hominibus con-

natur;

natur; & infusio gratiæ solum est ad lethalis culpa remissionem necessaria. Sanctus verò Bonaventura, Sanctus Thomas, Alexander, & Albertus solum docuerunt gratiam gratum facientem esse necessariam, ut venialia remittantur, quod est dicere; Quando veniale est vna cum lethali crimine coniunctum, nunquam veniale sine lethali remitti: & hoc negandum non est, verum enim est, ut ante probauimus: at quando venialia sine mortiferis sunt, remitti, & deleri queunt sine gratiæ infusione, nisi quispiam velit in peccati venialis remissione, non esse primæ gratiæ infusionem, sed secundæ, quæ est gratiæ incrementum: qua de re statim dicemus.

Octauo queritur, An quodcumque extra sacramenta, prima gratia adoptionis infunditur, venialia peccata deleantur? *S. Thom. part. 3. quest. 87. artic. 2.* ait quodcumque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur. Sic ille ea ratione: quia tunc temporis, primæ gratiæ infusio non est absque legitimo poenitentia actu, quæ dicitur contritio, qua quis ob amorem Dei, dolet se peccasse, & statuit nunquam amplius peccare, ac vult Deo pro peccatis satisfacere, ut eius gratiam sibi conciliet malefactorum venia impetrata: sed hic actus omnem peccandi voluntatem excludit: ergo omne veniale peccatum expurgat. *Alij negant, inde probantes*, quod potest quis primam adoptionis gratiam adipisci, vel per sacramenta, vel per proprium actum, & debitam animi ad sacramenta suscipienda præparationem, & siue hoc, siue illo modo assequatur, potest in peccati venialis studio, desiderio, & voluntate manere, ita ut vel eo deleatur, vel id committere desideret, & decernat. Et contritio expellit quidem omnem peccati grauioris voluntatem, non tamen leuis, seu venialis. **Cæterum** S. Thomas non loquitur de eo, qui à lethali crimine labe per primam iustificationem abstergitur cum peccati venialis studio, desiderio & cupiditate, sed de eo, qui cum in gratiam, & iustitiam restituitur, explicitè, vel implicitè omnem culpæ venialis voluntatem deponit, & abijcit, cui quidem homini omne veniale remitti, Sanctus Thomas arbitratur: quod est valde probabile.

Nono queritur, An quodcumque veniale peccatum per proprium actum remittitur, amplior gratia conferatur? *Sectatores S. Thomæ negant* cum ipso S. Thomæ, inde comprobantes, quod actibus charitatis remissioribus gratia nequaquam augetur: at venialis culpa potest per remissiores charitatis actus deleri: ergo non est necesse, ut venialis peccati remissio sit semper cum incremento gratiæ: quam sententiam puto esse *S. Thomæ, & veram*. **Cæterum** cum prædicti Auctores ea ratione, & sententia innitantur, qua putant minus intensis charitatis actibus gratiam nequaquam augeri: ideo hoc alijs minimè probatur: quoniam ut suo loco inferius docebo iuxta aliorum probabilem sententiam, quocumque charitatis actu etiã remissiore, gratia statim augetur, ac proinde quodcumque per proprium charitatis actum veniale dimittitur, gratiæ quoque incrementum confertur. Atque hoc proculdubio, nisi fallor, est quod superius nonnulli tradiderunt,

remissionem nempe peccati venialis semper esse cum gratiæ infusione coniunctam, non quidem primæ, sed secundæ. At verò lib. 7. vbi de gratia diuina tractabo, S. Thomæ, & aliorum veterum sententiam probabo, gratiam & charitatem actibus tantum feruentioribus, quos intensiores appellant, crescere, ac proinde existimo actibus charitatis remissioribus aliquando culpas veniales remitti sine gratiæ incremento.

Decimo queritur, An quando venialis culpa per proprium actum deletur, actus poenitentia requiritur? Inter omnes conuenit, actum poenitentia esse necessarium. Poenitentia verò actum non omnes eodem modo accipiunt. Alij, n. quemcumque charitatis actum appellant poenitentiam, non quidem expressam, sed implicitam, & tacitã. Alij vero poenitentiam requirunt expressam: & ideo in præsentia queritur, an veniale peccatum in homine iusto per quemcumque charitatis actum elicium, vel imperatum deletur. *Scot. 4. d. 21. q. 1.* quem alij sequuntur, præsertim *Gab. 4. dist. 16. q. 5. artic. 2. conclus. 4.* censet esse probabile, ad venialis expiationem culpæ, sufficere qualecunque opus charitatis; quia plus boni & meriti habet in se quilibet charitatis actus, quàm mali in fit in veniali peccato. **Præterea**, actio quæcumque charitatis cum Deo nos perfectè coniungit, ergo hoc ipso venialem culpam expellit; non existimo Scotum generatim, omnem charitatis accepisse, sed eum duntaxat, quem homo iustus refert, ac dirigit ad remissionem peccatorum venialium obtinendam: hunc enim actum appellat poenitentiam implicitam. Probabilius esse alij opinantur, non quocumque charitatis opere veniale delictum auferri, quando id proprio actu dimittitur: quia bonum opus quatenus tale, voluntatem peccati venialis non tollit, ergo cum eo peccato minimè pugnat. Culpa verò venialis eo actu expiari, & condonari videtur, qui ei aduerfatur nisi respondere Scotus velit, non se loqui de veniali quod actu placeat, sed de eo, cuius, post actum præteritum voluntatem exuimus: tunc enim ad veniale, à cuius voluntate desistimus, auferendum sufficit qualecunque charitatis officium. Scotus item respondere potest, nostris actibus veniale peccatum non tolli vi, & natura ipsorum, ut inferius dicam, sed tanquam præparationibus Dei institutione requisitis, ad venialem culpam delendam: talem autem esse quemcumque charitatis actum, nec ad hanc remissionem requiri actum peccato veniali contrarium. **Sed** quicquid velit Scotus probabilior est sententia S. Tho. p. 3. q. 87. artic. 1. ad venialis culpæ remissionem requiri, tanquam debitam animi præparationem, eum charitatis actum, qui, si culpa venialis occurreret, omnem eius voluntatem, & studiũ depelleret: non quòd in eiusmodi actu lateat aliqua cõditio ex futuro pèdens, nam ob tales conditiones, nec laudamur, nec vituperamur, & proinde nec benè, nec malè meremur, sed quòd talis sit actus charitatis aliquando, ut in se eam vim & potestatem habeat implicitam, per quam detestamur veniale delictum nostra sponte commissum, quando in mètè cogitationemque venit: tunc enim actus eiusmodi charitatis peccato veniali repugnat, & eius studium, desiderium, & voluntatem excludit.

Vndecimò quæritur, An per actum feruidum charitatis in Deum, peccata venialia deleantur? Durandus in 4. dist. 16. quæst. 2. nu. 9. negat, per actum charitatis in Deum feruentiores peccata venialia expiari, cui assentitur Sotus in 4. dist. 15. q. 2. ar. 1. Id vterq. probat, quia feruentissimus charitatis actus potest simul cum veniali peccato consistere: quia aliquando vsu venit, vt is, qui feruidè Deum amat, habeat veniale peccatum. in quo delectatur, vel quod admittere decernit: nam à viris etiam integerrimæ, & sanctissimæ vitæ peccata aliqua venialia committuntur. Sed videtur Sotus à suo Magistro in hac parte discedere. Profeculo S. Thom. in 4. dist. 15. q. 2. ar. 2. ad quæstionem 2. ad secundum, ad primum sic ait: Feruor charitatis consumit, vel aliqua, vel omnia peccata venialia, etiam sine memoria, & cogitatione illorum, quia eo ipso continet disciplinam aliquorum, vel omnium. Nam ei qui feruidè Deum amat, eo ipso displicet omne id, quod tum à Dei amore retardat, & q. 7. de malo, art. 11. ait: veniale, quantum ad culpam remittitur per feruorem charitatis, mortale verò per gratia infusionem. Et paulò inferius sufficit, inquit, ad remissionem venialium quantum ad culpam, & forsus etiam quantum ad penam, si sit intensa dilectio in Deum. Sic etiam Richardus in 4. dist. 16. artic. 5. q. 1. ad 2. Ledesmius in 4. part. 1. q. 28. art. 1. dub. 2. Tabienfis verbo aqua q. 2. Has duas opiniones quidam conciliare contendunt: ita vt prima tantummodo neget dimitti venialia peccata, per actum feruentiorem charitatis, qui virtute non continet tantum odium venialium culpæ, vt si ea memoriæ occurrissent, detestaretur, & execraretur ea: & secunda affirmet per actum charitatis feruidum, venialia peccata deleri, quando ita est feruidus, vt virtute cõtineat dolorem de omnibus venialibus delictis: Et ita tota quæstio eo reuocabitur, an per actum charitatis eo ipso, quòd est feruens, omnia venialia peccata condonentur. Durandus, & Sotus negant, nec S. Thom. locis supra citatis videtur oppositum tradidisse, dicens per huiusmodi actum, vel aliqua, vel omnia deleri: ergo non semper omnia expiatur, sed ea duntaxat, quorum odium feruidus charitatis actus contineat virtute. Sed hoc idem est, quod Durandus, & Sotus affirmant. Alij & fortassis verius sentiunt omnino Durandum, & Sotum, cum S. Thoma in hac parte pugnare: eò quòd S. Thomas docere voluerit per actum charitatis feruentem venialia peccata dimitti, dummodo ea voluntati nostræ nõ placeant, ita vt eiusmodi actus charitatis, sit lege Dei, certa, idonea, & debita præparatio mentis ad venialium peccatorum remissionem impetrandam, & sit meritum, quo eam remissionem promeremur. Hinc facile argumenta soluntur. Nam si obijcias, fieri potest, vt sit feruentissimus charitatis actus, & nihilominus, vt is, qui ita diligit, aliqua veniali noxa oblectetur, vel eam committere statuat, ergo actus charitatis feruentior cù delicto veniali non pugnat: Respondeo, si dixeris, per actum charitatis feruidum venialia peccata expiari, quatenus eorum detestationem virtute continet, vt Durandus, & Sotus aiebant: tunc dicas per actum charitatis feruidum, solum ea delicta venialia deleri, de quibus vir iustus dolet explicitè, vel implicitè, virtute vel actu. Si verò aliorum sententiam sequaris, videlicet, per actum feruidum charita-

tis omnia venialia peccata diuinitus condonari, non quia feruidus charitatis actus cum veniali peccato pugnet: sed quia Deus feruidum charitatis actum certa lege acceptum, & gratum habeat ad noxarum venialium remissionem cõcedendam: tunc dicas ea tantum venialia delicta cõdonari, quorum obicem vehemens charitatis actus in iusto homine non inuenit: obicem autem inuenit, cum iustus feruidè Deum amans in aliquo veniali peccato cù voluptate versatur, vel id facere constituit. Si secundò opponas, feruidus charitatis actus non est delicto veniali contrarius: ergo nõ cõtinet virtute penitentiam, quia de peccato veniali dolemus. Respondeo, per huiusmodi actum tolli veniale peccatum, nõ quidem tanquam per causam efficientem, sed tanquam per debitam, & idoneam præparationem hominis, & tanquam per meritum: ergo satis est, si talis actus sit legitima præparatio cordis ad veniam leuiorù culpæ impetrandam: satis est quoque, si quis per eum actum promeratur hanc veniam: at reuera talis est huiusmodi actus, nam qui feruidè Deum diligit, meretur, vt sibi peccatum veniale diuinitus cõdonetur, quod remoratur duntaxat hominem à feruore charitatis in Deum, & eo ipso, quòd aliquis actus, est iustus, & debita præparatio mentis ad remissionem leuiorù culpæ obtinendam, implicitè, vel virtute continet penitentiam, si eo actu vratur, vt idonea, & debita præparatione, & vt remedio ad veniam peccati assequendam adhibito: nobis etenim sic præparatis Deus statim certa lege factus propitijs, culpam veniale remittit. Rogabis, quemnam actum charitatis in hac parte, appellemus feruidum. Responder Ledesmius po. 4. q. 28. ar. 1. dub. 2. talem actum esse, quo quis interior vult ex animo placere Deo in omnibus, aut quo vult omnia Dei mandata seruare, aut quo vult non offendere Deum vlla in re, aut actum, quo ipsi displicet omne peccatum, aut quo statuit se deinceps singula peccata deuitare, aut se in omnibus emendare. Mihi hoc quidem eius dictum probatur. Nam in singulis hisce actibus explicitè, vel implicitè continetur noxarum venialium detestatio: sed præter hos actus, videtur sufficere, si sit actus charitatis intensus, vt dixit S. Thomas de malo, quæst. 7. artic. 11. Non est ignorandum, actum charitatis dupliciter feruidum dici, & esse posse, videlicet extensione, aut intensione. Extensione est feruidus, qui sese fundit, & extendit ad plura, vt cum volo Deo in omnibus placere, eius omnia mandata seruare, meam omnem vitam corrigere. Intensione est feruidus, vt cum volo, & gaudeo vehementer tantam, & talem in Deo bonitatem esse, quantam, & qualem ipsum habere, mentis cogitatione, & huiusmodi actum confidero. Et feruor charitatis dicitur per metaphoram instar caloris: sicut enim caloris feruor talis ac tantus est, vt eo aqua igne subiecto ebulliat, ac proinde multa excoquat, & absumat: sic charitas suis actibus igne Spiritus sancti supposito, diuinitus accenditur, & tunc quasi ebulliendo erumpit, & venialia peccata eluit, & extinguit: aliquando per peccatorum odium, quod gignit: aliquando per desiderium, quo vitæ emendatione sibi, vt sine proponit: aliquando per mentis

propositum, quo iustus habet in animo omnia divina legis mandata servare: aliquando per actum egregium, quo vir iustus de Dei bonitate cogitans, gaudet, quod Deus sit, & habeat in se, quicquid est, & possidet, hoc est, quod sit omnipotens, sapiens, immensus, iustus, bonus, quod ametur, & religiosè colatur ab omnibus: quod sint ipsi vniuersa subiecta, in qua supremum dominatum, & imperium habeat.

Duodecimò quæritur, An veniale peccatum possit sine poenitentia deleri. Respondet S. Thomas *tertia parti. q. 87. arti. 1. saepe deleri sine poenitentia, quæ est sacramentum: at non sine poenitentia, quæ est virtus. Sciendum est, inter omnes convenire, non dimitti veniale peccatum, per aliquid, dum voluntati ipsum peccatum placet, ac libet. Item constat etiam inter omnes, non remitti sine actu poenitentia explicito, vel implicito, hoc est, sine actu, quo peccatum veniale, quod nostra sponte contraximus, nobis aliqua ratione displiceat. Sed dubie quæstionis est, an sit necessarius expressus actus poenitentia, quo de veniali noxa, quam admisimus, doleamus; an sufficiat actus tantum implicitæ poenitentia. Durandus, in 4. d. 16. q. 2. n. 9. & d. 21. q. 1. ad finem, videtur requirere explicitem actum poenitentia, sed communis est Theologorum opinio, implicitum sufficere. ita docent Bonavent. 4. d. 21. ar. 1. q. 2. Richard. 4. d. 16. ar. 5. q. 1. Scot. 4. d. 21. q. 1. Palud. 4. d. 16. q. 1. a. 1. & 2. Gabr. 4. d. 16. q. 5. a. 1. nota. 2. & 3. Cai. p. 3. q. 87. a. 1. Scot. 4. d. 15. a. 1. Atque id quidem ratione concluditur: nam ad peccatum veniale tollendum, solum necessarius est actus, quo voluntatem in peccato veniali, acta, vel habitu inhaerentem mutemus: ergo sufficit qualiscunque actus, per quem ab ea voluntate recedamus spe, & causa venia impetranda. At, inquit, per venialem noxam rectæ rationis ordinem voluntas deformavit: ergo necesse est, vt per alium actum, illum ordinem voluntas reformet, & corrigat. Item, per veniale peccatum rectum ordinem sponte nostra transiliumus: sed qui certos terminos, & fines transilit, necesse est ad eos reuertatur. Item, quum veniale peccatum admittimus, in eo voluntatem nostram constituiamus, ergo oportet, vt eam inde renoceamus: sed id non facimus, quousque per actum voluntatis contrarium ab ea voluntate recedamus. Respondet, his argumentis solum cõcludi, esse necessarium non solum ab actu culpæ venialis cessare, sed etiam aliquem actum facere, quo voluntatem priorem deponamus: at voluntatem priorem in peccato veniali manentem abijcimus, cum opus aliquid præstamus, per quod Deo nos ipsi subijcimus, causa venia consequenda. nam eo ipso, quo aliquid facimus, id tanquam remedium adhibentes ad veniam impetrandam à Deo, volumus, vt veniale peccatum in nobis amplius non sit: ergo eo ipso voluntatem, qua illud vltro contraximus, per alium actum mutamus.*

Tertiodecimò quæritur, An sufficiat ad peccatum veniale delendum, actus poenitentia, qui dicitur *Attritio*; hoc est, dolor de peccato conceptus metu gehennæ, vel spe gloriæ cælestis, vel odio turpitudinis, quæ est in peccato cum spe venia consequenda. Quidam negant hunc sufficere dolorem, eo quod talis dolor cum veniali pec-

cato simul consistere queat: sed hæc ratio parum firmamenti, & virium habet, nõ enim quærimus an deleatur per attritionem venialis culpa, dum ea nobis placet: nam hæc nec per ipsa sacramenta aboletur, quoniam placet, etiã dum sacramenta suscipim⁹, ac proinde remissioni culpæ venialis obicem ponimus: sed id solum quæritur: an per attritionem prædictam in homine iusto remittatur veniale delictum, quod fuerat ante commissum, & iam amplius voluntati non placet. Sotus respondet, deleri per huiusmodi dolorem, cum is a charitate imperatur. Mihi hoc probatur, sed nondum Sotus quæstionem plenè dissolvit, quoniam non accipit attritionem per se, sed vt à charitatis actu profecta. Et tunc dicere quis posset, venialem noxam expiari, & auferri per actum charitatis ad attritionem hominem mouentem, non autem præcisè per ipsam attritionem. Et hoc est, quod quærimus. Quare dicendum est cum Bonau. Scoto, & Gabriele, locis supra citatis, sufficere in viro iusto ipsam attritionem, ad illud omne peccatum veniale tollendum, à quo voluntas ipsa per huiusmodi dolorem recedit: quia est actus poenitentia, quamvis imperfecta, quo voluntatem, in peccato veniali quasi habitu manentem deponimus. Item, licet attritio non sit dolor de peccato veniali, Dei amore susceptus, est tamen metu gehennæ, vel spe præmij sempiterni, vel odio turpitudinis, vel amore virtutis conceptus: qui cum sit actus hominis iusti, & Dei gratia præditi, promeretur apud Deum venialis culpæ remissionem, & est ad eam idonea, & debita preparatio.

Quartodecimò quæritur, An ad venialis delicti remissionem sufficiat dolor de peccato veniali metu ignominia, vel alicuius incommodi temporalis, vel spe honoris, famæ vel alterius cuiusvis humani præmij susceptus. Respondet, minime: nam S. Thomas in 3. parti. q. 87. arti. 1. sic ait. *Vnde sequitur, quod requiratur aliqua virtutis diligentia, puta, cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum, & res diuinas, vt quicquid sibi occurreret, quod eum à motu in Deum retardaret, displiceret ei. Hæc ille. Item, dolor de peccato metu dedecoris, vel spe honoris, vel studio, & amore humanæ gloriæ, per se est actus indifferens: nam dedecus, ignominia, & infamia, & alia huiusmodi incommoda temporalia, nõ sunt mala, & turpia per se. Honor itidem, fama, & gloria, & similia humana commoda non sunt bona, & honesta per se: nec referuntur in Deum, nisi impulsu, & imperio charitatis: ac proinde non sufficit dolor de peccato metu horum malorum, aut spe, & amore huiusmodi bonorum. At dices: per hunc dolorem voluntatem in peccato, acquiescentem mutamus: at supra diximus sufficere qualicumque poenitentia actum, quo veniale peccatum nobis incipiat displicere, ergo sufficit huiusmodi dolor. Respondet, debere esse actum, quo peccatum nobis displiceat spe, & causa venia consequenda à Deo. Sed quando metu huiusmodi malorum, vel spe, & studio talium bonorum de peccato veniali dolemus, non tristamur spe, & gratia venia impetranda. Nec dolor hic per se Deum vt finem habet, at dolor de peccato conceptus metu gehennæ, vel spe cælestium bonorum, vel amore virtutis, vel odio turpitudinis per se, nisi mala alia circum-*

Le def. 4. d.
28. ar. 1. du.
20.

Sot. 4. d. 15.
q. 2. ar. 1.

stantia polluat, in Deum vt vltimum finem refertur: Et ideo hic dolor spe, & studio veniæ obcinendæ susceptus fufficit.

Decimoquinto quæritur, An fufficiat quicumque dolor idoneus & legitimus, fed remiffus & paruus? **Refpondeo**, ad veniale peccatum auferendum, in quo spontaneo actu voluntatis adhaerescimus, non fufficit quicumque; actus, etiam si fuerit vera contritio intenfa, & vehemens; quoniam culpa venialis non tollitur, dum volûrati placet. nam fieri non potest, vt peccatum deleatur, & nihilominus in voluntate permaneat: & quamdiu peccatum placet, in voluntate permanet: & in hoc omnes conueniunt, vt constat ex S. Tho. p. 3. q. 87. a. 1. Palud. 4. d. 16. q. 1. a. 1. Gabr. 4. d. 16. q. 5. ar. 2. conclus. 1. Sor. 4. d. 15. q. 2. art. 1. Quare ad delendum aliquod veniale peccatum, quod in mentem, & cogitationem venit, fufficit contritio, etiam remiffa, & parua, qua nobis illud displiceat ob spem veniæ obcinendæ. Item, si nos generatim poeniteat omnium delictorû venialium, quamuis nullo speciatim nobis cogitantibus occurrat, fufficit contritio, tamen si fuerit remiffior, ad omnium peccatorum venialium de quibus vniuersè dolemus, culpam abolendam.

Decimosexto quæritur, An iustus per contritionem mereatur peccati venialis remiffionem: quod perinde est, ac si quaeretur, an culpa venialis, ratione cõtritionis in homine iusto remittatur ex merito, & ex debito. **Quidam** videntur negare iustos mereri ex dignitate operis, vel satisfactionis remiffionem peccati venialis: atque id probant ex concilio Mileuitano, Arauficano, vfu Ecclesiæ, auctoritate Augustini, & S. Thomæ, vt ipsi citant. **Sed constans est opinio Theologorum**, in hoc veniale peccatum à lethali differre, quod lethale nõ remittitur per contritionem ex debito, aut ex vlllo hominis merito; quia contritio solum est vltima hominis præparatio, quam Deus requirit in nobis ad peccatum per gratiam auferendum: **sed** contritio nõ tantum hominem præparat ad remiffionem culpæ venialis, sed etiam iustus per eam meretur remiffionem eiusdem. **Et id** videntur aperte docuisse S. Thom. p. 3. q. 87. a. 3. ad 3. Scot. 4. d. 21. q. 1. Palud. 4. d. 16. q. 1. ar. 2. conclus. 2. Durand. 4. d. 21. q. 1. & d. 16. q. 2. Gabr. 4. d. 16. q. 5. ar. 2. conclus. 4. Atque idem ratio ipsa cogit fateri: quoniam iustus per actus poenitentia, & charitatis satisfaciit Deo pro tota pœna temporalis, quæ peccato veniali debetur, & non solum pro tota pœna, sed etiam pro culpa: nam per eam satisfactionem, pœnam delet simul, & culpam, ergo ex iustitia, & dignitate operis per contritionem iustus culpæ venialis remiffionem promeretur. **Item**, per contritionem iustus gratiæ incrementum meretur: ergo & veniam leuiorum peccatorum. **Accedit**, quod per actus poenitentia, & charitatis vitam promeretur æternam: ergo meretur quoque vt tollantur ea omnia, quibus à consequenda gloria calesi impeditur. **Qui enim** finem vltimum meretur, ea etiam mereri potest quibus ad illum peruenitur, nisi fuerit prima gratia, aut principium meriti, aut perseverantia donum. **Sed** culpæ veniales impediunt quominus vitam sempiternam consequamur: ergo qui meretur vitam æternam, meretur quoque peccatorum venialium

remiffionem. **Postremò**, contritio quatenus gratia, & charitate formatur, magis nos ex iustitia, & dignitate operis, posita Dei lege, & promissione cum Deo ipso coniungit, & diuinæ amicitia restituit, quam nos à Deo culpa venialis aueriat, quæ simul cū charitate consistit: ergo magis Deo contritio placet, quam ipsi peccatum veniale displiceat, siquidem per contritionem vitam æternam certa Dei lege meremur, & tamen culpæ veniali solum per se tantum temporalis pœna debetur.

Ad ea verò, quæ obijci possent; **Refpondeo**, S. Thom. 3. p. q. 87. art. 4. solum docere, remiffionem culpæ venialis fieri nõ posse in homine à Dei gratia, & charitate alieno, non negare in iustis fieri per contritionem ex iustitia, & dignitate operis lege Dei constituta. **Item** solum docet remiffionem peccati venialis nõ fieri, per solum naturam sine gratuito Dei beneficio. **Sed** hoc nõ impedit, quin iustus viator per contritionem, culpæ venialis remiffionem mereatur: nam tota remiffio est gratuita in origine, & causa, quæ est in homine iusto: is enim non promeretur veniam leuiorum culparum per contritionem, nisi vt gratia, & charitate formatam. **Quare** sicut Paulus ad Romanos ait, gratiam esse vitam æternam, quia nobis confertur ex merito quidem, & debito, & benefactis nostris, sed quæ non per naturam, sed per gratiam habemus: sic etiam gratia Dei est remiffio peccati venialis in sua causa, & origine, videlicet in gratia Dei, non in ipsa sola hominis natura. **Eodem modo** intelligitur illud ex conc. Mileuit. Araufica. ex Augustino, & vfu Ecclesiæ, quo Deum oramus, Dimitte nobis debita nostra, quod locum habet in peccatis venialibus, hoc solum probat extra gratiam, remiffionem peccati venialis non esse. **Item**, sine gratuito Dei munere nos præstare non posse per naturam, & commune auxilium, quod natura datur, actum, quo peccata venialia deleantur, & ideo quotidie iusti precantur, vt detur eis auxilium, quo faciant opera, quibus ex iustitia, & dignitate, culpæ venialis remiffionem, sicut etiam vitam æternam, & incrementum gratiæ mereantur.

Decimoseptimo quæritur, An iustus per contritionem, non solum veluti per legitimam, & idoneam mentis præparationem impetret, & mereatur ex iustitia, & dignitate operis, peccatorum venialium remiffionem, sed etiam vi, natura, & efficacitate ipsius operis, eam remiffionem efficiat. **Hanc** quæstionem expressim tractauit Palud. 4. dist. 16. q. 1. art. 2. conclus. 2. **Animaduertendum est**, idem non esse, mereri aliquid, quod illud esse mere: nam vnus meretur præmiû, & alter præmium confert tanquam ipsius Auctior; sic etiam nos meremur vitam æternam, & gratiæ incrementum, & tamen Deus solus efficit gratiam in nobis, & vitam æternam largitur. **Item**, non est idem, materiam præparare ad aliquam formam excipiendam, quod formam in materiam inducere: nam vi naturalium causarum, præparatur corpus ad animam rationis participem recipiendam, & tamen solus Deus eam creando, in corpus infundit, & inducit: sic etiam homo suis actibus supernaturali Dei auxilio factis præparatur, ad excipiendos habitus infusos, & supernaturales. **Deus**

tamen

Petrus Sotus de inst. sacer. lect. 18. de poenit.

tamen solus efficit, & infundit. Queritur ergo, an iustus per contritionem solum præparetur ad remissionem peccati venialis obtinendam, & eam ex iustitia, & dignitate operis mereatur. an verò eam etiã efficiat: an potius Deus solus sit, qui peccati venialis remissionem faciat. Ait Paludanus loco citato, esse hac de re duas opiniones; ynam, quæ affirmat, iustum per contritionem non solum mereri, sed etiam efficere peccati venialis remissionem, eo quòd contritio sit actus vi, & natura sua peccato veniali contrarius. Altera opinio docet, nullum per contritionem præparare se, & mereri leuiorum culparum veniam, non eam efficere. Huic sententiæ Paludanus magis accedit: & eam solum veram existimo. Nam Scripturæ passim affirmant, solius Dei esse remittere peccata, & Glossæ ad Rom. 4. testatur id generatim dici, & locum habere in omnibus peccatis: ergo etiam in venialibus. Item, peccatum non remittitur, nisi Deo factò nobis propitio, & placato: sed ipse Deus sese nobis propitium, & placatum reddit, quia desinit nobis malum velle. His accedit, quòd in scripturis Deus dicitur peccata remittere, nobis ea non imputare, ea tegere, eorum obliuisci. Adde, quòd 1. Ioan. 2. dicitur de Christo. *Ipsè est propitiatio, & hostia oblata patri pro omnibus peccatis nostris.* Et ex Paulo ad Hebr. 9. colligitur. Non sine sanguine ipsius effuso, placuisse Deo quemquam sibi reconciliare. Postremò, quia alioqui sequeretur, veniale peccatum deleri per contritionem etiam in homine ante Dei gratiã infusã: siquidem tollitur, vt docet opposita sententia, vi, & natura ipsius contritionis, quatenus est quidam actus peccato veniali contrarius. Quare longè verius est, per huiusmodi actum remitti; tãquam per legitimam præparationem mentis, quam sua lege Deus requirit à nobis, vt leuiorum culparum veniã consequamur: & tanquam per actum, quo peccati venialis remissionem promeremur, quia est actus gratiæ formatus, & Deo acceptus, & gratus ad vitam æternam, & ad noxam venialem delendam.

Cap. XI.

Quomodo, & quando venialia peccata, ex opere operato deleantur.

Hactenus explicui breuiter, & dilucidè, vt potui, quemadmodum proprijs nostris actibus venialia expiuntur, quòd Theologi appellare solent, ex opere operati: Reliquum est iam, vt exponam quando nam ex opere operato, vt iidem loquuntur, auferantur. Tunc ex opere operato (vt hoc obiter attingam) peccatum deletur, cum vi alicuius signi, vel remedij ad id instituti remittitur.

Primò queritur, An ex opere operato per omnia sacramenta tollantur venialia delicta? **Respondent** nonnulli, tolli quidem per Baptismum, per Pœnitentiam, & Eucharistiã; per reliqua sacramenta non item: quòd ea ratione probare contendunt: Baptismus enim est regenerationis sacramentum, quòd omnem culpam delet ac pœnã: Pœnitentia vero, est lapsi hominis reparatio: Eucharistiã, est iustorum hominum alimentum. Verùm, S. Thom. 3. part. q. 87. art. 3. apertè tradit in

vniuersum per sacramenta veniales culpas auferri, quòd longè verius est: hoc enim de extrema Vnctione negari non potest, quòd fatetur S. Tho. 3. part. q. 87. art. 3. cum sit sacramentum ad delendas peccatorum reliquias institutum, vt patet ex Iacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, &c. Et si in peccatis fuerit, remittentur ei:* Idem docet expressim. S. Thom. de Eucharistiã. 3. part. q. 87. art. 3. Idem & de cæteris sacramentis dicendum puto, quoniã licet ea ad peculiãres fines, & effectus sint à Christo Domino instituta, hoc tamen commune habent, vt sint certa quædam, & salutaria peccatorum remedia, & spiritales medicina: & per eorum singula sæpe etiam prima gratia confertur, qua lethalia peccata penitus extinguuntur. **Obijcies,** interdum euenire, vt qui suscipit sacramentum, peccati venialis studio, & voluntate teneatur. **Respondet** hoc argumentum æquè in omnibus sacramentis locum habere: nullum quippe sacramentum, etiam Baptismum id peccatum veniale delet, in cuius desiderio, & voluntate homo perstitit. Immo nec ipsa quoque prima adoptionis gratia eiusmodi peccatum expellit: nam ea peccati voluntas impedit, ne sacramentum, aut gratia culpam aboleat. Quare sacramenta, ea duntaxat venialia videntur delere & ejicere, quorum desiderium & voluntas est omnino deposita. **Item,** cum per sacramenta peccata diluicimus, intelligimus, dummodo is, qui ad sacramenta accedit, idonee & legitime præparatus accedat, alioqui onim impedit, vt sacramentum, quòd potest, efficiat. V. G. si venialibus tantum delictis tenearis, & sine vilo penitus dolore confitearis, impedis, ne sacramentum faciat, quòd potest: quoniã sacramentum pœnitentiæ constat materia, quæ in tribus pœnitentis operibus consistit, confessione, contritione, & satisfactione. Pari ratione si vnum tantum peccatum veniale, quòd habes, confitearis sine vilo prorsus dolore, veniam, & gratiam non consequeris, quia confessio peccatorum requirit dolorem. Deinde, **obijcies;** sacramentum cum peccato veniali nequaquam pugnat, vt nec prima adoptionis gratia: ergo neque illud tollit. **Respondet**, cum peccata venialia nostris proprijs actibus eluuntur, tunc tales debent esse actus, quibus homo peccati venialis studium, & desiderium abijciat, quibusque voluntas, & animus mutetur: non eo quidem, quòd vi sua, & potestate peccata expient, & deleant: sed quòd talem in nobis Deus præparationem postulet ad peccati veniam consequendam. At verò quòd veniales culpæ per sacramenta deleantur, indè profectò est, quòd Deus sacramenta constituit tanquam signa, remedia, atque instrumenta, quibus vitur ad peccata tollenda. Quare mirum nõ est, si ea cum peccato veniali non pugnent tanquam causæ physicæ, & naturales inter se inuicem contrariæ, sed tanquam signa quædam, & instrumentariæ causæ; à Christo Domino institutæ ad culparum venialium remissionem.

Secundò queritur, An sacramenta per se ipsa deleant veniales culpas, siue peccata, an verò per motum, & actum pœnitentiæ, quem in suscipientibus excitant, & gignunt. **Euere,** qui senserint generatim peccata, siue lethalia, siue etiam venialia non tolli per sacramenta proximè, sed per

actum